

ולא עבדים ולא קטנים. השוקל על יד העבד, על יד האשה, על יד הכהן, על יד הקטן – פטור. על ידו ועל יד חבירו – חייב בקולבון אחד; רבי מאיר אומר: שני קולבונות. נתן סלע ליטול שקל – חייב שני קולבונות.

תלמוד

א,י"א. "אלו חייבין בקולבון" כול'. – מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אומר: אף על פי שאין שקלו תורה, קולבונו תורה.

אור לישירים

הנוסח בכל כתבי היד של המשנה: "על ידו ועל יד חבירו - חייב בקולבון אחד; רבי מאיר אומר: שני קולבונות". אבל הנוסח בכתב יד הבבלי ובכתב יד שקלים: "על ידו ועל יד חבירו - חייב שני קולבונות".

ערך הקולבון מבואר בסוף המשנה להלן הלכה ז. משמעה של המילה קולבון: מטבע קטנה המשמשת לתשלום בעת החלפת מטבעות אצל השולחני.

☆☆☆

תלמוד

במשנה שנינו: "אלו חייבין בקולבון" כול'. "השוקל על יד העבד, על יד האשה, על יד הכהן, על יד הקטן - פטור".

מציעים זיהוי למקור התנאי: מתניתא דרבי מאיר (נראה שצריך לומר: 'דלא כרבי מאיר') – המשנה (המקור התנאי, והוא המשנה כאן, שאמרה, שהשוקל על יד העבד, על יד האשה, על יד הכהן, על יד הקטן - פטור מן הקולבון, היא) שלא כרבי מאיר (שלא בשיטתו של רבי מאיר), דרבי מאיר אומר: אף על פי שאין שקלו תורה, קולבונו תורה (כן הוא גם בקטע גניזה אחד ב"שרידי הירושלמי". אבל בקטע גניזה שני שם ובכתב יד הבבלי ובכתב יד שקלים: 'אף על פי ששקלו תורה קולבונו תורה'. ובדפוס ונציה הבבלי: 'כשם ששקלו תורה כך קולבונו תורה') – גם מי שפטור מן התורה ממחצית השקל (של התורה, שהוא שקל של זמן המשנה), אם הוא נותן - חייב קולבון מן התורה לרבי מאיר. לכן לרבי מאיר השוקל על יד העבד, על יד האשה, על יד הכהן, על יד הקטן - חייב קולבון, אף על פי שכל אלו אינם חייבים במחצית השקל, ולפי זה סתמה המשנה כאן שלא כרבי מאיר (להלן מוצע מקור לשיטתו של רבי מאיר שכל הנותן מחצית השקל חייב קולבון מן התורה. אבל חכמים חלוקים על רבי מאיר וסבורים שהנותן מחצית השקל אינו חייב קולבון מן התורה. ברם במקרה של

אלו אינם חייבים במחצית השקל, לכן אינם חייבים בקולבון, ואף על פי שאם נתנו שקלים מקבלים מהם. השוקל על יד העבד – בשביל עבד, או על יד האשה – בשביל אישה, או על יד הכהן – בשביל כהן, או על יד הקטן – בשביל קטן, – פטור – מן הקולבון, הואיל והם עצמם פטורים ממנו.

השוקל על ידו ועל יד חבירו – שנתן סלע, שהם שני שקלים, מחציתו בשביל עצמו ומחציתו בשביל חבירו, – חייב בקולבון (בכתבי היד של המשנה: 'קולבון') אחד; רבי מאיר (גדול התנאים בדור הרביעי) אומר: חייב שני קולבונות.

נתן סלע ליטול שקל – הנותן לגזבר של הקדש סלע, שהם שני שקלים, כדי לקחת ממנו שקל, שהגזבר מחזיר לו שקל, – חייב שני קולבונות.

הנוסח בכל כתבי היד של המשנה: "...אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים" ("וכהנים" לא נזכרו כאן). אבל בנוסח הבבלי של מסכת שקלים: "...אבל לא כהנים ו[לא] נשים ו[לא] קטנים" ("ועבדים" לא נזכרו כאן). ואחר כך הנוסח בכתבי היד: "השוקל על יד עבד, על יד אשה, על יד כהן, על יד קטן - פטור". ובנוסח הבבלי של מסכת שקלים: "השוקל על יד כהן, על יד אשה, על יד עבד, על יד קטן - פטור".

הנוסח העיקרי: "השוקל על יד אשה" וכו', ואין גורסים "על יד כהן", וכך מוכיח גם הסדר בירושלמי ובכתבי היד (עבד, אשה, כהן, קטן) ש"כהן" הוספה היא כאן.

אם כן, לא נזכרו "כהנים" כלל בעניין קולבון, וזה כנראה שלא כדעת רבי יהודה במשנה שבהלכה ז, אלא כדעת החכמים, ולפי דעתם ולדעת רבן יוחנן בן זכאי, מכיוון שכוהן שלא שקל חוטא, ממשכנים אותו, ולפי דעתם חייב גם בקולבון. ואפשר שהעיקר כנוסח כתב יד אחד בראש המשנה: "ואלו חייבין בקולבון: כהנים ולוים" וכו', ואם כן, בוודאי שהמשנה הזו חולקת על המשנה שבהלכות ג-ד ("מבואות לספרות התנאים", עמוד 341).